

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1776

bron

*Handelingen der jaarlijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te
Leyden, gehouden den 9. van Hooimaand 1776. Z.p., z.j.*

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa001177601_01/colofon.htm

© 2005 dbnl

Handelingen van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde *te Leyden.*

Jaerlijksche vergadering, gehouden in den Schutters Doelen te Leyden, op Dingsdag den 9. van Hooimaend 1776. des morgens ten negen uren, en vervolgd des namiddags ten drie uren.⁺

[Aanspraak van de voorzitter, Hendr. Twent]

[Levensbericht van Willem Kops]

De President opende de Vergadering met deze Aenspraek:

*WEL-EDELE HEEREN, HOOGGEAGTE MEDELEEDEN VAN DE
MAATSCHAPPY DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE!*

‘Dewyl ik, onder de gunstige goedkeuring van Uwe Wel-Edelheden, op heden dezen aanzienlyken, doch te gelyk gewigtigen post wederom beklede, betuige ik myne opregte dankerkentenisse voor den getrouwen bystand, en de kundige voorlichtingen, waarmede Uwe Wel-Edelheden myne zwakke pogingen in het bestieren der gewigtige raadplegingen van deze Maetschappy hebben ondersteund; en ik heb de eer Uwe Wel-Edelheden in deze Jaarlykse Vergadering te verwelkomen, en toe te wenschen den aanhoudenden welstand, in welken wy het geluk hebben elkanderen op dezen dag te aanschouwen.

⁺*Tegenwoordig zijnde de
Heeren*

VAN ASSENDELFT. VAN
LELYVELD. TOLLIUS.
TYDEMAN. HINLÓPEN. VAN
DEN BOSCH. SCHULTENS.
RUHNKENIUS. H. VAN ALPHEN.
DE MALNOË. VALK. D. VAN
ALPHEN. VALCKENAER.
DIBBETZ. TOLLOZAN.
OOSTERDYK. VAN THYE
HANNES. VAN ENGELN.
TWENT. VAN DE KASTEELE.
VREEDE. PESTEL. PAULUS.
CALKOEN. LUBLINK.

+ Heb ik, Wel-Edele Heeren! het genoeg gehad in de Vergadering van het voorleden Jaar, Uwe Wel-Edelheden kennis te geeven van de grote gunsten aan deze ^{+1776.} Maatschappy bewezen, zoo door de EDELE GROOTMOGENDE HEEREN STATEN VAN HOLLAND en WESTFRIESLAND, in het schenken van een bevestigenden Voorregtsbrief; als door ZYNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID, DEN HEER PRINS ERFSTADHOUDER, in het verleen van Zyne veel vermogende Bescherming aan dezelve: waar over wy ons toen billyk verheugden, daar wy, Wel-Edele Heeren! de nuttige Letteroefeningen van deze loflyke Maatschappy, met zoo een allergunstigst welgevallen en goedkeuring, bekroond zagen.

Hebben wy toen ook erkend de betamelyke verpligting, die op ons lag, om deze uitmuntende weldaden naar waarde te beantwoorden; eene verpligting, Wel-Edele Heeren! die wy altyd moeten in het oog houden, om met verëende kragten het ware nut, en wezendlyke welzyn van deze Maatschappy te bevorderen, en der zelve roem en luister te vermeerderen door hare werken te doen strekken tot eer van ons lieve Vaderland; zoo zyn deze dan ook de gewigtige eindens, waar toe Uwe Wel-Edelheden genodigd zyn: de raadplegingen van dezen dag zyn tot dit oogmerk ingerigt: de wyze keuze van een onderwerp, om na den derden prys, die deze Maatschappy uitlooft, te laten schryven, zal dezelve eene nieuwe agting byzetten: het Derde deel der Werken, waar van de afgedrukte bladen ter dezer tafel leggen, zal een overtuigend bewys van den getrouwen yver, en naarstigheit van hare Leden geeven: de aanhoudende arbeid aan het Algemeen Omschryvend Woordenboek onzer Nederlandsche Tale, waar van aan Uwe Wel-Edelheden verslag zal gedaan worden, beloost ons een gewenschten voortgang van dit allernuttigst werk; en, schoon ons, sedert het aflopen der laatstgehoudene Jaarlykse Vergadering, geen Verhandelingen door Leden dezer Maatschappy zyn toegezonden, houden wy ons egter verzekerd, dat zulks niet voor eene verflaauwing of werkeloosheit moet geagt worden, maar integendeel veel eer voor eene naauwkeurigheid der geleerde schryvers, welke dezelve niet, dan volkomen uitgewerkt en beschaafd, onder het oog der Maatschappy willen brengen.

[Levensbericht van Willem Kops]

‘Wy zouden nu, Wel-Edele Heeren! met het werk van dezen dag een aanvang kunnen maken; stond my niet nog eerst aan Uwe Wel-Edelheden te melden het smertelyk en betreuenswaardig verlies, 't welk deze Maatschappy op den 23. van Sprokkelmaand van dit lopende Jaar heeft geleden, wanneer de alvernielende dood ons beroovde van een zeer waardig Medelid, een uitnemend sieraad dezer Maatschappy, den Wel-Edelen Heer WILLEM KOPS: het gemis van dezen uitmuntenden Man treft ons ten hoogsten, gemerkt deszelvs grote begaavdheden, goede hoedanigheden, voortreffelyke kennis in de Nederlandsche Letterkunde, blakenden yver, en genegenheit tot bevordering van het welzyn dezer Maatschappy; deze zyn ons allen, Wel-Edele Heeren! te bekend, dan dat ik dezelve met bewyzen zoude staven: de Werken, en Handelingen van deze

+ Maatschappy zyn daar van onwedersprekelyke getuigen: de Schets eener Geschiedenisse der Rederykeren in het Tweede deel harer Werken der geleerde wereld medegedeeld, en met de grootste toejuiching ontvangen, zal 's Mans naam en welverdienden roem altyd doen duuren, en geeft ons eene regtmatige reeden, om deszelvs al te vroegen dood te betreuren, waar door deze Maatschappy de gegronde verwagting, welke Zy van zyne beproefde kundigheid, naarstigheit en yver had, voor altyd heeft moeten verliezen. Ik zal niet breedvoeriger in des groten Mans verdiensten, die verre boven mynen lof verheven zyn, uitweiden; dezelve blyven by ons in eene goede nagedagtenisse! Laat ons, Wel-Edele Heeren! zoo een loflyk voorbeeld navolgen, onze welmenende pogingen tot opbouw der Nederlandsche Letterkunde verder voortzetten, en daar door op het ernstigste aangespoord worden, om aan deze Maatschappy zulke Verhandelingen toe te zenden, die eene gelyke algemeene goedkeuring van alle beminnaars der Nederlandsche Letterkunde wegdragen, op dat door de uitgave van deze openbare blyken der aanhoudende noeste vlyt van de Leden dezer Maatschappy, een iegelyk moge zien hare wyze oogmerken, die alleen bedoelen het nut van onze Landgenoten, en den roem en eer van ons lieve Vaderland.

+1776.

Eer dat wy nu overgaan tot de raadplegingen van dezen dag, zoo verzoeke ik den Heer Secretaris de Handelingen van het gene, sedert onze gewone Jaarlykse Vergadering van den 11. van Hooimaand van het voorleden Jaar, in alle de Vergaderingen van deze Maatschappy is voorgevallen, aan Uwe Wel-Edelheden voor te lezen.'

De President werd verzogt, deze Aenspraek aen den Secretaris ter hand te stellen, om in de Handelingen geplaetst te worden.

De Secretaris las voor de Handelingen van de Maendelyksche Vergaderingen, sedert de laetstgehoudene Jaerlyksche, tot die van den 5. van Hooimaend deezes Jaers: als mede een Lijst van Boeken, welke van tijd tot tijd der Maetschappije ten geschenke gezonden zyn, of dezelve in eigendom toebehoren.

Vervolgens werden ter tafel gebragt, en door den Secretaris geleezen, de volgende brieven, als:

Een van den Heere KLUIT, behelzende, behalven eenige bedenkingen op het VII. en sommige andere punten in den Brief van Beschrijving vervat, eene aenprijzing van den Wel-Edelen Gestrengen Heere Mr. DANIEL TULLEKEN, *Heer van Melis- en Mariekerke, Raed en Oud- Burgemeester der Stad Middelburg, enz. enz. Directeur van het Zeeuwsche Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen*; een voortreffelyk Oudheid- en Historiekundigen, en uitmuntend Letteroefenaer, tot Lid dezer Maetschappije; alsmede eenige berichten nopens sommige Charters uit de Rysselsche Archiven, betreffelyk tot den twist tusschen Holland en Vlaenderen over Zeeland bewester Schelde; en nopens de uitgave van zyne *Historia Critica Comitatus Hollandiae*, welke men begonnen was te drukken. - welke brief voor raedgeving en bekendmaeking is aengenomen.

+ Een brief van den Heere PAULUS, behelzende verscheidene aenmerkingen tegen het voorstel van den Heere DE MALNOË, in het VII. punt van den Brief van Beschrijving vervat. +1776.

Een brief van den Heere TE WATER, verzellende een geschenk van het *Eerste Stuk* der door Hem uitgegeevene *Historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen*: en verder mede eenige aenmerkingen op sommige punten van genoemden Brief behelzende, en wel inzonderheid op het VII. punt. En is beslooten dien Heere voor dat geschenk te bedanken.

Een brief van den Heere VAN HALSEMA, bij welken eenige uittreksels uit het Ommelander Recht en een lijst van woorden, in andere Gewesten zeldzaam in gebruik, ten dienste van het Woordenboek der Maetschappij worden toegezonden; met bijvoeging, dat Hij bereid was, om ook een lijst van spreekwijzen, of van die opgegeeven woorden in hunnen samenhang, mede te deelen: dat Hij de Naemlijst der hedendaegsche Tael tusschen beiden stond aen te vullen; en reeds bezig was met het exerceeren van 't Landrecht van Westerwolde. Men besloot dien Heer, met dankzegging voor 't gezondene, te melden, dat het der Maetschappij aengenaem zou zijn, met de genoemde vruchten van desselfs taelgeleerden arbeid verëerd te worden.

Een brief van den Heere VAN HATTUM, verzoekende te weten, hoe veele onbetaelde toelagen Hij schuldig zij.

Eindelyk een brief van den Heere ROULLAUD, ten geleide van een Nederduitsch Graftschrift op den Heer WILLEM KOPS, door eenen ongenoemden Kunstminnaer vervaerdigd; door eenen anderen in 't Latijn, en door den Heer ROULLAUD zelven in 't Fransch, naegevolgd; welk men besloot, nae den Zender daer voor bedankt, en desselfs toestemming tot het plaetzen van dezelve in de Handelingen van dezen dag bekomen te hebben, hier bij te voegen, zijnde van deezen inhoud:

Graftschrift op den heere Willem Kops.

*Een Allermenschen Vriend, en Allertrouwste Raader,
Liefhebbend Echtgenoot, en Tederhartig Vader,
Een man in Dichtkunst en in Weetenschap doorkneed
Was KOPS, die met geduld de wreedste pijnen leed:
Welmeenend, vriend'lijk, gul, oprecht in woord en wandel,
Was hij der Burg'ren stut door uijtgestrekten handel:
Dies elk weldenkend mensch 's Mans vroegen dood betreurt,
En klaagend uitroept, KOPS is mij van 't hart gescheurd.*

+Epitaphium Gulielmi Kopsii.

+1776.

*Consiliis & amore hominum tutela, fidelis
 Conjugis exemplum, veraque norma Patris:
 Dilectus Phoebo, Musisque faventibus usus,
 Palladis alternans Majugenaeque vices:
 Candoris specimen, factis sua dicta rependens,
 Nec fracta victus mente in atroce malo:
 Longinquis agitans commercia ditia terris,
 Civibus & patriae dos columnaque suae:
 Talis erat, quem nunc omnes lacrimamur ademtum,
 KOPSIUS, Harlemiae publicus urbis amor.*

Epitaphe de monsieur Guillaume Kops.

*Ami du Genre humain & Conseiller sincère,
 Epoux rempli d'amour, soigneux & tendre Pere,
 Favori d' Apollon, profond Litterateur,
 Patient en souffrant la plus vive douleur,
 Exemple de conduite, affable, doux, utile
 Et cher par son commerce aux Bourgeois de sa Ville:
 Tel fut KOPS, dont Harlem déplore le trêpas;
 KOPS, arraché trop tôt de mille tendres bras.*

De Opziener over de Uitgave der Stukken bragt ter tafel eenige bladen van het Derde deel der Werken van de Maetschappij, zoo verre 't zelve is afgedrukt.

Het Stuk van den Heere VAN WIJN over de *Bellen*, 't welk voor de tweedemaal bij Gecommitteerden rond geweest is, werd ter tafel gebracht, en is uit het openen der Stembriefjes, waer toe de Heeren TYDEMAN en HINLÓPEN nevens den Secretaris verzogt werden, gebleeken, dat hetzelfde ter uitgave was goedgekeurd, het geen aen de Maendelijksche Vergadering is toebetrouwd.

+Men ging vervolgens over tot de punten van den Brief van Beschrijving.

+1776.

En, ter voldoening van 't Eerste punt, deden de Heeren Gecommitteerden het volgend Verslag met opzicht tot de Taalkundige Vraegen:

‘De Gecommitteerden tot de Taalkundige Vragen hebben geen ander Verslag aan de Vergadering te doen, dan dat er door den Heer Briefschrijver, in de Maandelijksche Vergadering van Louwmaand, een Brief van den Heer ALEWIJN is ingeleverd, waar in die Heer zijne gedachten en vragen voorstelt op sommige der Taalkundige Vragen.

Op Vrage XVI. vraagt de Heer ALEWIJN: “Schreven de Ouden niet *volgens* zonder D?”

Op Vrage XX. teekent Hij aan: “Ik denk ja; *Euphoniae caussa*.”

Op Vrage LVIII. “Hoe is het met *behooren*? *Ik had dat behoord te doen*; zoo moest het zijn volgens TEN KATE. Maar wie spreekt zo? Weet men van *behooren* geen voorbeeld uit de Ouden?”

Op Vrage LXII. geeft Hij vier beteekenissen op van *ont*.

Op Vrage LXXVII. verklaart Hij zich voor den *Nominativus Absolutus*.

Op Vrage LXXXV. teekent Hij aan: “Met onderscheid zoude ik zeggen.”

Op Vrage XCII. - “*Mijn*, Masc., heeft immers in accus. sing. *mijnen*, in plur. *mijne*?”

Op Vrage XCIII. geeft Hij eenige voorbeelden uit VONDEL van *ze* voor *illam*, *illos*, *illas*, *illa* & *illis*.

Op Vrage CI. teekent Hij aan: “TEN KATE leert schrijven *den man zelve*. En zo zal men het altijd, geloove ik, bij de Ouden vinden.”

Op Vrage CXII. komt een andere Vraag: Of men moet schrijven *genadiglijk* of *genadelijk*? en diergelijken.

Op Vrage CXIV. teekent Hij aan: “Hier komt het op bewijzen aan.”

En dit merken wij aan, dat, op al de Taalkundige Vragen, kan en moet gezegd worden; en hier toe zijn zij aan de Leden dezer Maatschappij voorgesteld, op dat zij door voorbeelden uit de beste Schrijvers zouden bewezen of ontkend worden, om alzoo, onder het verzamelen van voorraad voor het *Woordenboek*, ook met den tijd de noodige bouwstof bij een te zamelen tot het opmaken van een *Grammatica*, die gegrond is op het gebruik der achtbaarste Schrijveren, en niet op willekeurige verkiezingen, of deze en geene verschillende spreektaal.

+ Tot slot geeft de Heer ALEWIJN eenige Bijvoegsels op:

+1776.

“1. *Mijn bestE paard?* of *mijn best paard?* HUYD. keurt alleen het laatste voor goed, doch ik meene, dat de Oudheid en het gebruik voor het eerste is. *Mijn springendE paard?* of *mijn springend paard?* Hier zouden mijne ooren nu weder het laatste kiezen. Zijn hier geene vaste regels, gebouwd op goede gronden?

2. Regeert *dienen* een' accusat.? of, gelijk bij de Latijnen, eenen dativus? *de Goden* of *den Goden dienen?*

3. *Vondel's; Hooft's; 's Man's;* - Waarom schrijven velen zoo? is dit niet belachlijk?

4. *Hij zeide van geboorte eenen Duitscher en van handwerk eenen Schoenmaker te zijn?* is dit goed? of moet het *een Duitscher; een Schoenmaker,* zijn? *Hij sprak van Lambert, dien hij zeide eenen verstandigen man te zijn?* of *die?* - *een verstandig man?*

5. Maken velen niet veel te veel gebruik van den Subjunctivus? *Ik meene dat dit belachlijk zij.*

6. Heeft het relativum *Wie (de man, wiens hand dit is)* zo wel in het Vr., als in het Mann., in genitivo *wiens,* in dativo *wien,* in accusativo *wien,* in ablativo *van wien?* of moet men in het Vrouwl. declineren, *wier; aan wie; ... van wie?* Ik helle zeer over om te denken, dat dit laatste een uitvindsel van later tijd is, en dat het eerste alleen voor goed te houden is.

7. Heeft men geene berichten noodig omtrend de genera substantivorum? *Vloed* b.v. is by KLUIT M., maar by de Ouden, geloove ik, Vr. MELIS STOKES, VIII. 102. *tote de naeste vloet:* HUYD. in de *Noten* op MELIS houdt ook altijd het Vr.: zie onder anderen zijne Bijvoegsels en *Verbeteringen*, op D. II. (bl. 314. reg. 14.) bl. 581. Doe er bij D. II. bl. 368. in no. reg. 5. en 6. D. III. bl. 93. reg. 2. van ond.: Onze Bijbelvert. heeft *Sundtvloet* Vr.: HOOFT koos ook het Vr. Moet men *zege (triumphus)* met de Ouden M., of met de Nieuwen Vr. maken?*

8. *Groote, of grootte? Breede, breedte, of breette? Beeldenis, beeldtenis, of beeltenis?*

9. *Er of 'er?*

10. Is het wel gezegd: *Gelief mij eens te schrijven.* - *Belieft gij wel heen te gaan?* Of moet men juist zeggen; *Het gelieve u mij eens te schrijven.* - *Belieft het u wel heen te gaan?*

11. Mag men ooit in nominativo *hem* zeggen, gelijk de Franschen *lui* en *moi?* De Engelschen *him self?* (*Qui a fait cela? MOI.* - *He will go HIMSELF. The nobles THEMSELVES observe it*) bij voorb. (GELLERTS Christen bl. 127.)

* 'Hier omtrent moeten Gecommitteerden aanmerken, dat immers de berichten omtrent de Geslachten van zelfs zullen verschijnen uit de voorbeelden, die men opzamelt en inlevert.

*Wie is zijn Jupiter? 'k zou die niet willen wezen.
'k Ben, met wat pracht hij ook door 's Dichters kunst verschijn,
Te trotsch om ooit zijn vriend, veel min HEM zelf te zijn.*

+ Zo neen; hoe moet men dan zeggen *in die Woordeschikking*? want door eene andere wijze van zeggen de zwaarigheid te ontgaan is gemakkelijk, gelijk onze Kunstgenoot ^{+1776.} B. DE BOSCH gedaan heeft in de Maatschappijwerken, D. II. bl. 179.

12. *Wettisch*, of *wettiesch*? *Afgodisch* of *afgodiesch*?

13. Is *Christen*, als een adjectivum gebruikt, indeclinabile?

14. *Het Ooste*, *Zuide*, *Weste*, *Noorde*? of *het Oost*? of *het Oosten*? enz. *De Oosten wind* of *de Ooste wind*? Hier is eene warreling van gedachten. Ik denk, dat wij een adjectivum hebben, M. *Oost*; V. *Ooste*; O. *Oost*. *De wind is Oost*; en met *de*, *de Ooste wind*; gelijk *de harde wind*. En van dit adjectivum het gesubstantiveerde *het Ooste*, gelijk *het zoete*, *het zure*, *het witte*, *het droevige*, of, door achteraanclamping van eene overtollige *n*, *het Oosten*. Maar *de Oosten wind* kan niet door den beugel. Even zo met *Zuid*, *West*, en *Noord*.

15. *Hondje*, of *Hondjen*? *Vogeltje* of *Vogeltjen*? zonder of met N?

16. *Boompjen*, of *Boomtjen*? met P of met T?"

Dit zijn de Bijvoegsels van den Heer ALEWIJN.

Het ware te wenschen, dat de Taalkundige Leden onzer Maatschappije hunnen bijzonderen aandacht geliefden te vestigen op de vier Vragen, welke de Taalkundige Vragen voorafgaan bl. 2, en die tot een grondslag dienen moeten ter beantwoording derzelve: en mogelijk zou het zijne nuttigheid hebben, indien de Maatschappij konde goedvinden eenige Leden te committeeren ter beantwoording dezer vier voorafgaande Vragen; 't welk wij aen de raadpleginge dezer Vergadering onderwerpen.'

De Gecommitteerden werden voor hunne moeite bedankt, en het voorstel, aen 't einde van 't Verslag gemeld, ter uitvoeringe aen een Commissie toebetrouwd; waer toe benoemd zijn de Heeren VAN LELYVELD, HINLÓPEN, VAN DEN BERG, KLUIT, FORTMAN, KREET, VAN DEN BOSCH, TYDEMAN en TOLLIUS.

Het Verslag aengaende 't Algemeen Omschrijvend Woordenboek, waer van het Tweede punt meldde, werd door den Secretaris voorgelezen, zijnde van deezen inhoud:

“Zoo onaengenaem als het vooruitzicht van de Maendelijksche Vergadering voor weinig tijds was, en de vrees gegrond scheen, datze aen deze Maetschappije een ongunstig Verslag aengaende den toestand van 't Algemeen Woordenboek zoude moeten doen, zoo onverwacht en gelukkig is Zij in deze vrees verijdelde door de toekomstige van verscheidene Uittreksels, die Zij niet alleen aen den arbeid van deze en geene der Leden verschuldigd is, maer ook aen de goedheid van eenen Heer, die, schoon geen Lid der Maetschappije zijnde, echter ter bevordering haerer loflijke oogmerken wel heeft willen medewerken, heeft dank te weeten; terwijl de Maendelijksche Vergadering zich vleit, dat deze nieuwe voorraad, gepaerd met de

+ verwagting, die de beloften van veele werkzaeme Leden (zoo als in 't verleden Jaer gemeld is) Haer inboezemen, ten spoore zal strekken, om, met verëenigde krachten, ^{+1776.} aen zulk een heilzaam werk, als het toereeden van een *Woordenboek* is, de hand te leenen. Zij heeft dan de eer aen deeze Maetschappij Verslag te doen, dat Ze van de hand des arbeidzaemen Heeren KLUIT ontvangen heeft een Verzameling van woorden, waer mede zulke dingen, die tot een volledige Yzerwinkel behooren, worden uitgedrukt. De Heer VAN DEN BERG heeft der Maetschappije verëerd drie uittreksels van zijne eigene pen. - Het eene uit HOOFTS *Achilles en Polyxena*; het andere uit van GHISTELENS *Andria van Terentius*; het derde van Woorden in de gemeene Landtael van de Veluwe in gebruik: bij welke vruchten van zijnen arbeid die Heer gevoegd heeft Excerpten van Woorden in de Meijerij van 's Bosch in gebruik, vervaerdigd door den Heer J.L. VERSTER, *Drossaerd van St. Michiels Gestel*. - En deeze bundel is noch vermeerderd door den Heere VAN LELYVELD, die zijnen taelgeleerden ijver betoond heeft, niet alleen in drie uittreksels - uit H. DE GROOT, *Bewijs van den Christelijken Godsdienst*; uit ABR. VAN DER MYLE, *de Slag van Lepanten*; en uit GESCHIER, *des Werelds Proefsteen*; maer ook in een Voorstel, aen de Maendelijksche Vergadering medegedeeld, ter bevordering van den arbeid aen 't *Woordenboek*, en vervat in een Brief, aen deeze Vergadering ingericht, - en zijnde van den volgenden inhoud:

MYNE HEEREN!

Terwijl ik, van tijd tot tijd, volgens myne beloften, bezig ben, met het maken van Excerpten voor ons *Woordenboek*, uit HOOFTS *Nederlandsche Historien*; en langs hoe meer overtuigd worde, aan de eene zyde, van de uitnemende nuttigheid van zoodanig een *Woordenboek*, als de Maetschappij heeft ontworpen; maar ook, aan de andere zyde, van de onmogelijkheid om daar van, zelfs in een reeks van jaren, eenige vrucht te zien, indien niet de werkzame Leden onzer Maetschappye, op alle mogelyke wyzen, aangemoedigd worden, om met allen ernst al het hunne daar aan toe te brengen; heb ik goedgeacht, eenige der Excerpten, welke ik in vroeger tijd gemaakt hadde, met name uit HUGO DE GROOTS *Bewijs van den Christelyken Godsdienst*; ABRAHAM VAN DER MYLE *de Slag van Lepanten*; en GESCHIER *des Werelds Proefsteen*; te laten brengen in die orde, welke de Maetschappij in haar Ontwerp heeft voorgesteld als de gemaklijkste, om den voorraad even dra in orde te hebben als die verzameld is: en ik neem de vryheid van deze drie Verzamelingen by dezen aan de Maetschappij te leveren, in hope, dat mijn voorbeeld door veele der taalbeëfenende Leden gevolgd zal worden, opdat ik daar door aangemoedigd worde, om eenige andere Excerpten uit de Werken van VONDEL, HUYGENS, HEYNS, CATS, BROEKHUIZEN, OUDAAN, BRAND, VOLLENHOVE, DE DEKKER, DULLAART, ANSLO, en anderen, op gelyke wyze, van tijd tot tijd, te laten in orde brengen en aan de Maetschappij te leveren: hopen de die Excerpten van Scheeps- en Zee-

+termen, welke ik, onder het toevallig lezen van HAWKESWORTHS *Reizen rondom de Wereld*; en ZORGDRAGERS *Groenlandsche Visschery*; gemaakt heb, binnen korte +1776. in orde te hebben.

Dan, Myne Heeren! by het lezen dier laatstgenoemde Werken, en het doorbladeren van NICOLAAS WITSEN *Aaloude en Hedendaagsche Scheepsbouw en Bestier*; en CORNELIS VAN YK *Nederlandsche Scheepsbouwkunst*; heeft zich eene bedenking by my verlevendigd, welke dikwils by my is opgekomen, en die ik thands de vryheid neem aan de Maatschappy voortedragen: te weten, dat Zy door den tijd noodzakelijk een of meer lieden zal moeten hebben, welke door haar gepensioneerd worden, om, met een bepaalde gezetheid, te werken aan het afschryven en in orde brengen der Voorbeelden uit de Schryveren, welke men tot het *Woordenboek* noodig heeft.

Voor het tegenwoordige beken ik, zijn de ingeleverde Excerpten, tot nog toe, van zoo veel belang niet, dat zy eenen Afschryver kunnen te werk stellen: Doch, indien de Maatschappy konde goedvinden, by voorraad, eenige maatregelen deswegens te nemen, durf ik my verzekerd houden, dat het merkelijk dienen zoude, om de Leden onzer Maatschappye, tot het opzamelen en inleveren van Excerpten, aan te moedigen; ja, ik durf zeggen, in staat te stellen.

Alle de taalkundige Leden onzer Maatschappye, welke min of meer bezig zijn aan het verzamelen van Excerpten, weten, dat het afschryven en in orde brengen der Voorbeelden (neem maar op halve quarto blaadtjes) hun den meesten tijd en den lastigsten arbeid kost; - tijd en arbeid, welke men noode besluiten kan aan dat afschryven te besteden, omdat men altijd iets nuttiger, ten minsten iets aangener, te doen vindt; en ook, omdat men begrijpt, dat zulks, des noods, door iemand, die een Afschryver is, zou kunnen verricht worden. Hoe eerder nu de Maatschappy eenen Afschryver had, hoe meerder voorraad Zy zoude kunnen verzamelen.

Twederlei zijn de Voorbeelden, welke men tot ons *Woordenboek* noodig heeft; en twederlei de wyzen van verzamelen. Voor eerst; Voorbeelden van alle Woorden en de byzondere gebruiken, beteekenissen, of buigingen derzelve, welke by onze Classieque Schryvers voorkomen. Deze Voorbeelden moeten noodzakelijk door iemand, die taalkundig is, by wyze van Excerpten, achter elkander, worden afgeschreven, gelijk die proef van Excerpten uit de *Jeptha* van VONDEL, door den Heer KLUIT aan de Maatschappy gezonden. Dusdanige achter-elkander geschreven Excerpten kunnen, zeer gemaklijk, door eenen Afschryver, die maar het minste oordeel heeft, op halve quarto blaadtjes gebracht worden, gelijk ik zulks met de ingeleverde Excerpten van wylen den Heer WILLEM KOPS, en met deze, die ik de vryheid neem thands in te leveren, bevonden heb. Ten anderen; Voorbeelden van byzondere Woorden, of byzon-

+dere gebruiken, beteekenissen, of buigingen van Woorden, welke men hier en daar in allerlei soort van Nederduitsche Schryvers vindt, en welke tot den voorraad ^{+1776.} voor ons *Woordenboek* behooren.

Om alle onze Leden, welke allerlei soort van Nederduitsche Schryvers lezen, daartoe te brengen, dat zy, onder het lezen, zouden afschryven de Voorbeelden van zoodanige Woorden, als hun aanteekenens waardig voorkomen, is, naar myne gedachten, iets, dat men by mogelijkheid niet verwachten kan. - Ondertusschen zou het te wenschen zijn, dat men die lezingen zich ten nutte konde maken; en zulks zou zonder veel omslag te doen zijn, indien de Maatschappy eenen Afschryver had, die in staat was om de Voorbeelden af te schryven; dan hadden de Leden, onder het lezen, die Woorden, daar het om te doen is, slechts met een pen, of potlood, of den nagel, te onderschrapen, of met een vouwtje aan te wyzen; of, indien het Exemplaar daar toe te goed is, dezelve enkel op een stuk papier aan te tekenen, met aanwyzing der bladzyde, enz. en het boek afzijnde aan de Maatschappy te zenden, opdat de Afschryver de Voorbeelden dier aangeteekende Woorden op halve quarto blaadtjes zou brengen.

Ik zwyge nu, dat men noodig zal hebben te weten, welke Woorden al of niet by MELIS STROKE; by SPIEGHEL, en COORNHERT; by HOOFT en VONDEL voorkomen, om in ons *Woordenboek* op ieder Woord te kunnen zien, van welk een ouderdom het is, en daar toe begrijpt ieder, dat uit die Classieque Schryvers van den eersten rang, in ieder tijdperk, een soort van *Concordantie* of *Index* van Woorden, gelijk men in de beste uitgaven der Latijnsche *Auctores Classici* vindt, zal moeten vervaardigd worden.

Ik geloove, dat alle de Leden, die eenig denkbeeld van ons Ontwerp hebben, in dezelfde gedachten zullen wezen, dat de Maatschappy, door den tijd, een of meer gepensioneerden zal noodig hebben, welke al dien arbeid verrichten, waartoe de Leden geen tijd kunnen vinden: en dat het intusschen zeer goed zoude wezen, indien de Maatschappy eenen Afschryver had, welke tot dit soort van werk eenigszins bekwaam is, en door oefening hoe langer hoe bekwaamer te maken zou wezen.

De groote bedenking zal wezen, waar men zulke lieden zal vinden.

Ik twyfel niet, of alle de Leden, inzonderheid de Leydsche, zullen zeer genegen zijn, indien zy door de Maatschappy hier toe verzocht worden, naar zoodanige Onderwerpen om te zien, en het is wel te verwachten, dat zy, door den tijd, hier of daar gevonden zullen worden. Ondertusschen, dewijl door veelen hier in groote zwarigheid zoude kunnen gesteld worden, zal ik de vryheid nemen, by deze gelegenheid, aan de Maatschappy te berichten, dat wy hier te Leyden iemand hebben, die zich op de Latijnsche en Grieksche

+ litteratuur in zyne studeerjaren heeft toegelegd, en in de Nederlandsche taal geen vreemdeling is, en die thands met vrouw en kinderen in zoodanige omstandigheden ^{+1776.} is, om zich hiertoe te laten gebruiken.

Opdat ik met eenigen grond van zekerheid hier over de Maatschappy zou kunnen onderhouden, heb ik hem ondertast, en bespeurd, dat hy hier toe niet ongenegen zou wezen. - Ik heb er ook de proef van genomen, en hem tot dat einde gegeven om te excerpeeren en in orde te brengen, op octavo blaadtjes, de *Groenlandsche Walvischvangst* van ZORGDRAGER, waarin een groote vier honderd kunsttermen voorkomen by die Visschery gebruikelijk; en, zoo veel ik zien kan, heeft hy dit, voor een eerste werk van dien aart, zeer wel gedaan; en ik twyfel niet, of hy zal, door meerder en meerder oefening, volkomen in staat geraken, om een goed gedeelte van het werk, welk wy voorhebben, naar eisch te verrichten.

Ik heb ook kunnen merken, dat, indien hy niet overhaast wierd, maar zoo veele en zoo weinige uren daags voor de Maatschappy konde werken als met zyne andere bezigheden gevoeglijkst schikte, hy het voor een matigen prijs doen zoude. En ik voor my kan niet zien, dat die kosten voor de Maatschappy zoo groot zullen wezen als het nut, welk er uit voortvloeijen zal.

Ik heb reeds aangemerkt, dat het verlichten van den last des ezelachtigen arbeids, indien ik my zoo mag uitdrukken, de Leden in staat zal stellen om des te meerder Excerpten en Voorbeelden te leveren. - Voeg hier by, dat, hoe zichtbaarder vorderingen de Maatschappy in dit groot en omslagtig werk maakt, des te meer aansporingen de werkzame Leden verkrygen, om al het hunne daar aan toe te brengen; daar anders de veelvuldige arbeid, welke aan dit uitgestrekt Werk te doen is, en het aantal van Boeken en Schriften, welke hier toe te lezen en te excerpeeren zijn, zoo verbazend groot voorkomt, dat het den meesten den moed beneemt, om 'er iets hoe genaamd aan te doen, en het sommigen de moeite niet waardig schijnt, om, als 't ware, een emmer in zee te dragen, met een onzeker uitzicht, of er wel ooit iets van komen zal.

Indien de Maatschappy konde goedvinden, om van mijn Voorstel, ter bevordering onzer groote onderneming, de proef te nemen; by voorbeeld, met een enkelen tak van ons *Woordenboek* te laten in orde brengen, en te zien, hoe het Haar gevalt, zoude ik de vryheid nemen, van hier toe voor te slaan de *Scheeps- en Zee- termen*. - We weten toch allen, dat het Varen en Visschen, oudtijds de grootste bezigheid van de inwoonders dezes Lands geweest zijnde, een groot aantal onzer Woorden, in hunne eerste beteekenis *Scheeps- en Zeetermen* zijn, welke in hun overdrachtelijk gebruik niet verstaan worden, indien ze in hun eigenlijk gebruik niet gekend worden. En deze is, naar my voorkomt, de reden, waarom de *Zeeman* van WINSCHOTEN by de liefhebbers onzer Tale in zoo veel achting is, schoon

⁺ ik bekennen moet, dat hy niet het tiende gedeelte behelst van het geen by WITSEN, VAN YK en ZORGDRAGER te vinden is. ⁺1776.

Indien dan de Maatschappy mochte verkiezen, tot een Proef, dezen tak te laten in orde brengen, zoude ik my durven vleijen, dat de Maatschappy binnen zes of acht jaren, al na dat die gepensioneerde veel of weinig werkt, en dus ook veel of weinig aan de Maatschappy kost, een *Zeemans Woordenboek* zou verkrygen, zoo als wy nog in onze Taal niet hebben; het welk dan by die Leden onzer Maatschappye, welke in dit gedeelte onzer Taal het sterkste zijn, zoude kunnen rond gaan om te worden nagezien, en, zoo de Maatschappy zulks goeddacht, als een Voorloper op het groote Werk uitgegeven, of bewaard, om naderhand in het zelve te worden ingesmolten.

En, in gevalle de Maatschappy overhelt tot dit laatste, zoude Zy kunnen besluiten, om, onbepaald, allerlei soort van Excerpten, Voorbeelden, Registers, enz. te laten in orde brengen, gelijk Heeren Gekommitteerden tot het toereeden van ons *Woordenboek* raadzaam oordeelen: en ik kan niet nalaten te herhalen, dat zoodanig een Besluit merkelijk dienen zoude, om de Leden aan te moedigen, het zy tot het zenden van Excerpten, achter elkander opgeschreven; het zy tot het zenden van een en ander Boek, in welk de Woorden en Spreekwyzen, die in ons *Woordenboek* behooren gebracht te worden, onderschrapt zijn. - En, indien de Maatschappy konde besluiten, om aan de Zenders van zoodanige, ten nutte der Maatschappye, onderschrapte boeken, een ander goed exemplaar in de plaats te bezorgen, (te weten, aan zulke Zenders, welke zulks mochten verkiezen) en die onderschrapte boeken, tot haar byzonder gebruik, in eigendom te houden, geloof ik, dat zulks in veelerlei opzichten van veel nut zoude wezen.

Deze zijn de bedenkingen, welke ik my verplicht rekende, tot voortzetting en bevordering van het groote Werk der Maatschappye, waar van Zy door den tijd haar grootsten roem erlangen moet, met allen ernst en welmeenendheid voor te dragen; hopende en verwachtende, dat Zy deswegens zoodanige schikkingen en besluiten zal maken, als met het waar belang onzer Maatschappye en de eer onzer Natie best overeenkomt.'

Nae dat de Gecommitteerden voor hunne aangewende moeite en gedaen Verslag waren bedankt, werd dit Voorstel van den Heere VAN LELYVELD, met zonderlinge dankbetuiging voor zijn betoonden ijver, over 't algemeen goedgekeurd: en de Maendelijksche Vergadering gelast hetzelve nader te overwegen, en de uitvoering daer van te verzorgen.

Om, volgens het Derde punt, de Stembriefjes over de ingekomen Prijsverhandeling te onderzoeken, zijn de Heeren TOLLIUS en H. VAN ALPHEN verzogt, nevens den Secretaris; welke der Verga-

+dering bericht hebben, dat die Verhandeling den Prijs niet waardig gekeurd was. Waerom de Vergadering besloot, die zelvde Vraag noch eens op te geeven, met ^{+1776.} bijvoeging van eenige opheldering, om voor den eersten van Slagtmaend des Jaers 1779. te worden beandwoord. - Zijnde dezelvde Heeren Gecommitteerden tot het onderzoek der inkomende Andwoorden benoemd. Vervolgens is het gezegeld Briefje, bij die Verhandeling gevoegd, ongeöpend verbrand.

Naer inhoud van het Vierde punt is een Vraag verkozen, om voor den eersten van Slagtmaend 1777. te worden beandwoord, waertoe de volgende uit de Oudheid- en Historiekundige Klasse bepaeld is:

‘Hoe en door wie is de Rechtspleging, in het Burgerlijke, Lijfstraffelijke en Leenroerige, van de oudste tijden af, tot aen de veertiende Eeuw in Holland en Westvriesland, geöefend? en welke is de oorsprong van onze Rechtbanken, zoo van Welgeboren, als van Schepenen, en Leenmannen?’

Men besloot deeze Vraag in een *Programma* bekend te maeken, het geen der Maendelijksche Vergadering is aenbevolen.

Tot het onderzoek der inkomende Andwoorden op die Vraag, zijn, naer aanleiding van het Vijfde punt, Gecommitteerden aangesteld; waertoe benoemd zijn de Heeren D. VAN ALPHEN, PESTEL, VAN DE WALL, TYDEMAN, VAN DE SPIEGEL, DE MALNOË en N. HINLÓPEN.

De Gecommitteerden tot het doen vervaerdigen van een Zegel en Cachet voor de Maetschappije, hebben, om aen het Zesde punt te voldoen, het volgend Verslag ingebracht:

‘De Gekommitteerden tot het doen vervaerdigen van een Zegel en Cachet ten dienste der Maatschappye hebben de eer van te berichten, dat de Heer H.A. DIBBETZ, van de overige Leden der Kommissie daar toe gemachtigd zijnde, met den Stempelsnyder BAREND CHRISTIAAN VAN CALKER, op den 19. November des vorigen jaars, van wegens deze Maatschappye een Kontrakt gesloten heeft, het welk hier neffens wordt overgelegd.

In voldoening van dit Kontrakt heeft de genoemde Stempelsnyder, B.C. VAN CALKER, aan den Heer H.A. DIBBETZ overgegeven de navolgende stukken, welke thans ter tafel gebracht worden: voor eerst, een Zegel; ten tweeden, een Cachet; beiden in hardgeslagen zilveren platen gesneden; ten derden, een Zegelpers, om voor het Zegel en het Cachet beiden te kunnen dienen; en ten vierden, een Drukker voor het Cachet: voor welk alles de voornoemde VAN CALKER zyne rekening heeft ingeleverd, bedragende, boven de *f* 200 : - : -, welke hem voor het snyden van het Zegel en Cachet by het Kontrakt zijn toegestaan, nog *f* 50 : - : - voor de platen, enz. en dus te samen *f* 250 : - : -.

+ De Gecommitteerden hopen met dit verrichtte aan het oogmerk der Maatschappye voldaan te zullen hebben.’ +1776.

De Gecommitteerden werden voor hunne genomen moeite en gedaen Verslag bedankt; en den Penningmeester werd gelast, om de bovengemelde Rekening te voldoen. Ook werd goedgevonden, het Contract in de Secretarij der Maetschappije te bewaeren.

Bij gelegenheid der behandeling van dit Punt, stelde de President voor, om een Commissie te benoemen, welke een voorschrift zou opstellen, naer 't welk *Diplomata* voor de Leden der Maetschappije zouden vervaerdigd worden; en is besloten, zoodanige *Diplomata* aen alle de Leden af te geeven; zoo aen die, welke voor het ontvangen Octroy tot de Maetschappij behoord hebben; als aen die, welke nae 't verkrijgen van het zelve tot Leden verkozen zijn: en is deeze Commissie der Maendelijksche Vergadering aenbevolen.

Voorts is besloten, dat het Zegel bij den President berusten zal; en het Cachet den Briefschrijver zal worden ter hand gesteld; zullende de Pers, met het geen er toe behoort, in de Secretarij worden bewaerd.

De Heer DIBBETZ verzogt de vrijheid, van een afslag van den Penning in 't Zilver ten zijnen koste te mogen hebben, om in zijn Cabinet van Nederlandsche Historiepenningen te bewaeren, welk verzoek toegestaen is; gelijk ook de Maendelijksche Vergadering vrijheid ontving, om, in gevalle van een gelijk verzoek, het zelve aen andere Leden in te willigen, mids achter op den Penning deeze woorden geplaetst worden: *Lid van de Maetschappij*. Men vond echter goed, dat zulks alleen den Leden der Maetschappije zal worden vergund, met uitsluiting van alle anderen.

Nog werd vastgesteld, dat men eenen Gouden Penning zal stempelen, om aen ZYNE HOOGHEID, DEN HEERE PRINSE ERFSTADHOUDER, van wege de Maetschappij aen te bieden, met dit achterschrift: WILLEM DE VIJFDE, *Beschermer der Maetschappije*. En is dit mede der Maendelijksche Vergadering aenbevolen.

Eer men tot raedpleging over het Zevende punt overging, werden eenige Bedenkingen tegen het Voorstel van den Heere DE MALNOË, door de Heeren SCHULTENS en D. VAN ALPHEN opgesteld, der Vergadering voorgelezen; die, gelet hebbende, zoo op deeze Bedenkingen, als op de Bedenkingen, door de Heeren KLUIT, TE WATER, en PAULUS, in hunne hier voorgemelde Brieven tegen dit zelvde Voorstel bijgebracht, nae een rijpe raedpleging over dit Punt, besloot, dat, hoe zeer het oogmerk van den Heere DE MALNOË ten nutte der Maetschappije mogte zijn ingericht, het echter, immers voor als noch, niet raedzaam was, het getal der Leden deezer Maetschappije te bepaelen; des men vaststelde, dit te houden op den ouden voet.

Omtrend het Agtste punt is besloten, de nieuwe Wetten, door den Heer VALK voorgeslagen, niet te maeken.

+ Het Voorstel van de Maendelijksche Vergadering, in het Negende punt vermeld, is voor dit Jaer wederom ingewilligd. +1776.

Naer het Tiende punt deed de Penningmeester reekening van Ontvang en Uitgaeve in het verleden Jaer, volgens welke de Ontvang bedroeg f 1829 : 13 : 8, en de Uitgaeve f 765 : 1 : -, dus zijnde in kas f 1064 : 12 : 8; en bedraegende de onbetaelde Toelaegen ene somme van f 847 : - : -, zoo dat het gansche Capitaal is f 1911 : 12 : 8. De Penningmeester werd voor zijne moeite bedankt, en de Reekening goedgekeurd; en vervolgens naer gewoonte onderteekend.

De Toelaege voor het volgende Jaer is, om aen 't Elfde punt te voldoen, bepaeld en gesteld op Zeven Guldens.

Naer den eisch van het Twaelfde punt, zijn tot Ambtenaeren benoemd de volgende Heeren: te weeten;

Tot *President*; H. TWENT.

Secretaris; A. VAN ASSENDELFT.

Briefschrijver; P. VREEDE, JUNIOR.

Opziener over het uitgeven der Stukken; A.C. DE MALNOË.

Penningmeester; H.A. DIBBETZ.

En is, bij gelegenheid der raedplegingen over dit Punt, op voorstei van den Secretaris, goedgevonden, dat, vermits in 't jaer 1777. de opening van de Zuidhollandsche Synode op den tweeden Dingsdag in Hooimaend, den gewoonen dag van de Jaerlijksche Vergadering der Maetschappije, in deeze Stad invalt, de Jaerlijksche Vergadering voor dat Jaer op den eersten Dingsdag van Hooimaend, en de Maendelijksche van Hooimaend op den laetsten Vrydag in Zomermaend, zal gehouden worden.

Tot onderzoek van de *Verhandeling over het gebruik en de buiging des Vrouwelyken Genitivus van een volgend zelfstandig woord bestierd*, door D.N.D.A., zijn, naer het voorschrift van 't Dertiende punt Gecommitteerden benoemd, en daer toe aengesteld de Heeren VAN LELYVELD, TOLLIUS, N. HINLÓPEN, TYDEMAN, KREET en VAN ASSENDELFT.

Op voorstel van den President is eindelijk noch besloten, dat, in gevalle iemand verkiezen mogt een Vraag, tot eene der Klassen van de Maetschappij betrekkelijk, op te geeven, en de onkosten van den Gouden Penning te betaelen, de Jaerlijksche of Maendelijksche Vergadering de macht zullen hebben, om, des goedvindende, daer van een *Programma* uit te schrijven, Gecommitteerden aen te stellen, en voorts te handelen, gelijk men met de Vraegen, door de Maetschappij zelve voorgedraegen, pleegt te doen.

+ De Penningmeester ontving de Toelaegen van den Heere VAN HALSEMA, voor de Jaeren 1772. 1773. en 1774.; van den Heere J. HINLÓPEN, voor de Jaeren 1773. ^{+1776.} 1774. 1775. en 1776.; van de Heeren SCHUTTE, HUYDECOPER, H. VAN ALPHEN, en TE WATER, voor de Jaeren 1774. 1775. en 1776.; van de Heeren TYDEMAN, VAN SPAAN, en VAN DE KASTEEL, voor het Jaer 1775.; van de Heeren N. HINLÓPEN, DE CRANE, HUYSINGA BAKKER, OOSTERDIJCK, CALKOEN, en LUBLINK DE JONGE, voor de Jaeren 1775. en 1776.; en eindelijk nog van de Heeren VAN LELYVELD, FONTEIN, VALK, D. VAN ALPHEN, DIBBETZ, TOLLOZAN, DE BOSCH, VAN ENGELN, TWENT, VAN DER DOES VAN NOORTWIJK, PESTEL, en PAULUS, voor het Jaer 1776.

(is geteekend)

HENDR. TWENT.

Het vorenstaende komt over een met het Boek der Handelingen van de Maetschappij, berustende onder mij

[A v Assendelft]

Programma van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden.

De Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden maekt bekend, dat op haere Jaerlijksche Vergadering, gehouden den 9^{den} van Hooimaend deezes Jaers uit de stembriefjes der Gecommitteerden gebleken is, dat op de Vraag, in 't Jaar 1774. opgegeeven: In hoe verre kan men uit de overblijfsels van het Moesogotthisch en Angelsaxisch, tot opheldering der oudheid van het Nederduitsch, aentoonen, dat de grond onzer Tale in de bovengemelde te vinden is? geen voldoende andwoorden waren ingekomen, waerom zy besloten heeft andermael dezelvde Vraag voor te draegen met aanbieding van een gouden Penning, ter waerde van honderd en vijftig guldens aen den Schryver, wiens Verhandeling de beste, en aen het oogmerk der Maetschappye voldoende zal gekeurd worden.

De Maetschappy bedoelt met het voorstellen deezes Vraege, het algemeen gevoelen te onderzoeken 'dat de Nederduitsche Tael haeren oorsprong grootendeels verschuldigd is aen de Moesogottische en Angelsaxische Taelen'. Zy verlangt derhalven, dat de Schryvers in hunne andwoorden beproeven, in hoe verre men, zoo uit de Historien, als uit de vergelyking dier beide Taelen met de Nederduitsche, de waerheid van dit gevoelen bevestigen kan. En worden de geenen, die lust hebben deeze Vraag te beantwoorden, verzogt, hunne andwoorden in de Nederduitsche of Latijnsche Tale duidelijk geschreven, met een Zinspreuk geteekend, en in een verzegelden omslag, voor

den eersten van Slagtmaend des jaers 1779, te zenden aen den tegenwoordigen Secretaris der Maetschappye, ADRIANUS VAN ASSENDELFT; of aen den Briefschryver, PIETER VREEDE Junior, beiden woonende te Leyden, met een bygevoegd gezegeld Briefje, in 't welk de Naem, Waerdigheid en Woonplaets des Schryvers is uitgedrukt, en op 't welk de Zinspreuk, met welke de Verhandeling geteekend is, geschreven staet.

Voorts geeft de Maetschappye, met aanbieding van een gouden Penning van gelyke waerde, ter beandwoording voor den eersten van Slagtmaend 1777. de volgende Vraege op:

Hoe en door wie is de Rechtspleging in het burgerlyke, lijfstraffelyke en leenroerige, van de oudste tyden af, tot aen de veertiende Eeuw in Holland en Westvriesland geoefend? en welke is de oorsprong van onze Rechtbanken, zoo van Welgeboren als van Schepenen, en Leenmannen?

De andwoorden op deeze Vraag zullen op bovengemelde wyze moeten gezonden worden aen gemelden Secretaris of Briefschryver van de Maetschappye, die de andwoorden op de Vraag des voorgaenden Jaers zijnde:

Welke zyn de algemeene oogmerken, die een Dichter moet bedoelen?
welke zyn derhalven de eigenaertige onderwerpen voor de dichtkunst? en welke zyn derzelve algemeene regelen?

voor den eersten van Slagtmaend deezes Jaers 1776. verwagt.

***Programma van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde
TE Leyden.***

De Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, vastgesteld hebbende, om jaerlijks, over een opgegeven Onderwerp, naer enen Prijs te laten schryven, en een gouden Penning, ter waerde van honderd en vijftig guldens, aen te bieden aen den Schryver, wiens Verhandeling de beste, en aen het oogmerk voldoende, zal gekeurd worden, heeft, in hare jaerlijksche Vergadering, gehouden den 12den van Hooimaend 1774, besloten, tot zulk een Onderwerp op te geven, tegen het jaer 1776, deze Taelkundige Vraag:

In hoe verre kan men uit de overblijfsels van het Moesogoththisch en Angelsaxisch, tot opheldering der oudheid van het Nederduitsch, aentoonen, dat de grond onzer Tale in de bovengemelde te vinden is?

Vermits de Maetschappy, voor het onlangs uitgegeven Tweede Deel harer Werken, de Wetten, volgens welke zy voornemens is naer enen Prijs te laten schryven, onder 't oog van het algemeen gebragt heeft, oordeelt zy het genoeg te zijn, de geene, welken het gelusten zal naer denzelven te dingen, te wyzen naer de byzondere Artikelen dier Wetten, en hier by alleen te berichten, dat de Verhandelingen over dit Onderwerp, in de Nederduitsche of Latijnsche Tale, duidelyk geschreven, met een Zinspreuk geteekend, en in een verzegelden omslag, moeten gezonden worden aen den tegenwoordigen Sekretaris der Maetschappye, ADRIANUS VAN ASSENDELFT, of den Briefschryver, PIETER VREEDE Junior, voor den eersten van Slagtmaend 1775, met een bygevoegd gezegeld briefje, in 't welk de Naem, Waerdigheid en Woonplaets des Schryvers is uitgedrukt, en op 't welk de Zinspreuk, met welke de Verhandeling geteekend is, geschreven staet, naer gewoonte, by andere Maetschappyen gebruikelijk.

[Uitnodiging door Pieter Vreede junior]

MIJN HEER!

Uit naam van de Maetschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, hebbe ik de eere U te nodigen tot de Jaerlijksche Vergadering, welke zal gehouden worden op Dingsdag den 9. van Hooimaend dezes Jaers, in den Schutters Doelen alhier, des morgens ten negen, en des naemiddags ten drie ueren, om de naevolgende Punten in overweeging te neemen, en daer op de nodige besluiten te maeken.

I.

Het verslag van de Gecommitteerden, wegens de ingekomen bedenkingen op de Taelkundige Vraegen, tot het opstel van een lijst der taelgebruiken.

II.

Het verslag aengaende het omschryvend Woordenboek der Nederduitsche Tael.

III.

Het opneemen van de stemmen der Heeren Gecommitteerden over de ingekomen andwoorden op de Vraag der Maetschappij in 't Jaer 1774 opgegeeven, zijnde:

In hoe verre kan men uit de overblijfsels van het Moesogothisch en Angelsaxisch, tot opheldering der Oudheid van het Nederduitsch, aantoonen, dat de grond onzer Tale in de bovengemelde te vinden is?

IV.

Het verkiezen van een Onderwerp, om na een prijs te laeten schryven, waer toe voorgedragen worden

In de Oudheid- en Historiekundige Klasse.

1. Dewijl Zeën en Rivieren in alle Landen groote veranderingen voortbrengen, wordt gevraagd, welke de veranderingen zijn, die onze Zeën en Rivieren, in de zeven vereenigde Gewesten, van oude tyden af, hebben gemaakt? *Historisch te beandwoorden.*

2. Welke redenen hebben veele Ingezetenen in Holland bewogen, om in de twaelfde eeuw dit hun Vaderland te verlaeten, en zich in Duitsland neder te zetten, en welke Volkplantingen hebben zy daer opgericht?
3. Welke wyze van Rechtspleging, zoo in het crimineele als civiele heeft in Holland in de oudste tyden plaets gehad? en welke is de oorsprong van onze rechtbanken, zoo van Welgeboren als van Schepenen?

In de Taelkundige Klasse.

1. Welke zijn de beste middelen, om een algemeene gelyke spelling onder ons in te voeren en hoedanig behoort die te zijn?
2. Welke zijn de natuerlyke en zedelyke omstandigheden van een Volk, die ene tael vearmen of verryken, bevalliger of onbevalliger maeken, of op andere wyzen invloed op dezelve hebben kunnen? en welchen invloed hebben dergelyke oorzaeken op onze tael in 't byzonder gehad?
3. Wat zijn Basterdwoorden in onze tael, en in hoe verre moeten dezelve uit onze tael geweerd worden?

In de Dichtkundige Klasse.

1. Welke is de nuttigheid van het leezen der oude Grieksche en Latijnsche Dichteren, ter volmaeking van de Nederduitsche Dichtkunst? door voorbeelden uit gemelde Oude en Nederduitsche Dichteren op te helderen.
2. Wat is een Heldendicht? is het geen de Franschen Machine noemen nodig tot het Wezen van een Heldendicht?
3. Wat is valsch Vernuft? welke zijn de voornaemste trekken van valsch vernuft, die in de werken zelfs van onze beste Dichters gevonden worden, en welke men behoort te vermyden?

In de Klasse der Welspreekendheid.

1. Zyn er in onze tael vaste Regels te geeven, om enen vloeienden en aengenaemen stijl te schryven? en zoo Ja, welke zijn ze?
2. Hoe zal de Welspreekendheid haer oogmerk bereiken, om het verstand te overtuigen, en het hart te roeren?
3. Een Lofreden op den Ammirael Michiel Adriaenz. de Ruyter.

V.

Het benoemen van Gecommitteerden tot het beoordeelen der Verhandelingen, welke over het gekozen onderwerp zullen ingezonden worden.

VI.

Het verslag van Gecommitteerden tot het laeten vervaerdigen van een stempel tot een Zegel voor de Maetschappyy.

VII.

Het voorstel van den Heere DE MALNÖE, ter bepaeling van het getal der Leden deezer Maetschappyye, te vinden in de Handelingen der laetstgehoudene Jaerlijksche Vergadering.

VIII.

Het voorstel van den Heere VALK, om de volgende twee nieuwe Wetten te maeken, en te plaetzen na de eerste Wet van het veertiende Hoofdstuk van de Wetten der Maetschappyye, welk voorstel volgens besluit der laetstgehoudene Jaerlijksche Vergadering tot de raedplegingen van dit Jaer is verschoven.

‘In ieder deel van de werken der Maetschappyye zal niet meer dan eene vertaling of naevolging van een Dichtstuk uitgegeven worden?’

Indien twee of meer vertaelingen of naevolgingen van Dichtstukken ter uitgave zyn goedgekeurt, zal dat stuk, 't welk eerst is ingeleverd, eerst worden uitgegeven; de overige naer de order van derzelve inlevering.’

IX.

Het voorstel van de Maendelijksche Vergadering, of de Vryheid om zoodanige Heeren, binnen Leiden woonende, tot Medeleden te verkiezen, als zy, ter bevordering van het oogmerk der Maetschappye, geschikt zal oordeelen, wederom, voor een jaar verleend zal worden.

X.

Het opneemen der Reekening van den Penningmeester.

XI.

De bepaeling van de Toelage.

XII.

Het aenstellen der Ambtenaeren.

XIII.

Het benoemen van Gecommitteerden.

Voorts berichte ik U, dat de Heer WILLEM KOPS op den 23sten van Sprokkelmaend overleden is, en dat de Maetschappy van een onbekende hand onder de Letters D.N.D.A. of de zinspreuk *Discendi non docendi animo*, ontvangen heeft, *Bedenkingen over het gebruik en de buiging des Vrouwelyken Genitivus van een volgend zelfstandig woord bestierd.*

De Heeren KLUIT, KREET, SCHULTENS, HINLOPEN, PESTEL, FORTMAN en ALEWYN, gecomitteerd tot het onderzoek der andwoorden op de Vraag van 't Jaer 1774 gelieven hunne stembriefjes voor de Maendelijksche Vergadering van Hooimaend deezes Jaers den Secretaris of my te doen toekomen, volgens de Wet.

Ik hebbe de eere my met alle achting te teekenen

MIJN HEER!

Uw Dienaar

[Pieter Vreede junior]

Leiden den [14.] van Bloeimaend 1776.

[Brief door Pieter Vreede junior]

MIJN HEER!

Van wege de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, heb ik de eer U hier nevens te zenden, een afdruk van de Handelingen van de Jaerlijksche Vergadering, den 9^{den} van Hooimaend laestleden gehouden; gelijk ook van de herdrukte Wetten; en van het Programma der Vraegen, op last dier Vergadering ter beandwoording voorgesteld. Nadat het Programma gedrukt was, en in sommige Nieuwspapieren geplacet, heeft men ontdekt, dat er in het zelve een misslag begaen was, waerom, volgens besluit der jongstleden Maendelijksche Vergadering, de naevolgende bekendmaeking, in dezelfde Nieuwspapieren gedaen is.

De Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden maekt bekend, dat in de Vraeg, in haer laetste Programma opgegeeven, in plaets van *tot aen de veertiende Eeuw*, moet geleezen worden, *tot de vijftiende Eeuw*.

Ik heb de eer met achting te zijn.

MIJN HEER!

UEd. Dw. Dienaer

[Pieter Vreede junior]

Leyden den [23] van Herfstmaend 1776.